

خودآزمایی درس اول (زبان) صفحه ۵ و ۶

- ۱- انسان، زبان و طرز استفاده از آن را بر اساس توانایی بالقوه، به تدریج و به طور طبیعی فرا می گیرد ، بی آن که به درس و مدرسه نیاز داشته باشد
- ۲- زیرا زبان پدیده ای پیچیده و گسترده است و دیگر آن که چون طرز استفاده از زبان را می دانیم ، گمان می کنیم خود آن را می شناسیم ، بنابراین سعی در شناخت زبان را اغلب بیهوده می دانیم
- ۳- (رایانه) کیوی ، موبایل (تلفن همراه) ، کامپیوتر
- ۴- خیر ، همان طور که به سادگی راه می رویم اما فرایند راه رفتن - چگونگی حفظ تعادل و فرمان های مغز ، را نمی
- ۵- زبان ، نظام، ارتباط، پیام رسانی ، انسان-
- ۶- زبان ، نمود های گوناگونی دارد ، برای هر یک مثالی می آوریم -

نمود شنیداری = به صدای دل نشین پرندگان گوش می دهیم

نمود نوشتاری = نامه می نویسیم

نمود دیداری = فیلم می بینیم

نمود گفتاری = سخنرانی می کنیم

صفحه ۱۱ و ۱۲ (خود آزمایی درس دوم)جمله

۱-

نهاد گزاره

علمای بزرگ دائم در لشکرگاه رفت و آمد داشتند

غزالی از برخورد با آن ها بهره ها یافت

نهادجدا ندارد . با بعضی از آن ها مناظره می نمود

نهادجدا ندارد . شاید از بسیاری از آن ها استفاده می کرد

این آشنایی با علمای مختلف نام و آوازه ی او را بلند می کرد

خواجه نظام الملک وی را هرروز بیش تر درخور احترام و نواخت می یافت

.. سعدی وحافظ - ۲

.. شاهنامه -

.. کاوه ی آهنگر -

.. شناسه -

.. نهاد جدا -

- گلستان سعدی ، یکی از آثار بزرگ زبان فارسی است - ۳
- برادر بزرگم ، فریدون ، در رشته ی ادبیات تحصیل می کند -
- مولانا جلال الدین اثر ارزشمند مثنوی معنوی را خلق کرد -
- دانشگاه ، محل تعلیم و تربیت است -
- نهاد ، یکی از دو بخش اصلی جمله است -
- پسر عموی حسن ، مردی فاضل و دانشمند است -

: جمله های نمونه - ۴

(جمله ی (اول

نهاد گزاره

- (عقاب ها بر ستیغ کوه آشیانه می سازند). (ند
- (پرندگان بلند پرواز بر ستیغ کوه آشیانه می سازند). (ند
- (عقاب بر ستیغ کوه آشیانه می سازد). (د
- (آن ها بر ستیغ کوه آشیانه می سازند). (ند

(جمله ی (دوم

نهاد گزاره

- (Φ). پیرمرد کودکان را به خانه رساند
- (Φ). پیرمرد کودک را به خانه رساند
- (Φ). پیرمرد او را به خانه رساند
- (Φ). پیرمرد او را به خانه می رساند
- (Φ). پیرمرد او را به خانه رسانده بود
- است و اگر مضارع اخباری به حساب آوریم شناسه (Φ) اگر می رساند را ماضی استمراری بگیریم نهاد پیوسته : نکته
- (د) خواهد بود

(جمله ی (سوم

نهاد گزاره

- (انسان آگاه وظیفه اش را به خوبی انجام می دهد). (د
- (اعضای جامعه وظیفه شان را به خوبی انجام می دهند). (ند
- (دانش آموز وظیفه اش را به خوبی انجام می دهد). (د
- (ما وظیفه مان را به خوبی انجام می دهیم). (یم
- (همه ی اعضای خانواده وظیفه شان را به خوبی انجام می دهند). (ند
- (شما وظیفه تان را به خوبی انجام می دهید). (اید

(مَ) . من وظیفه ام را به خوبی انجام می دهم

. با مرور آنچه که در درس دوم خواندید، به راحتی می توانید این سؤال را پاسخ بدهید— ۵

خودآزمایی درس سوم (مروری بر نگارش دوره ی راهنمایی) صفحه ۱۵ و ۱۶

یکی بود یکی نبود . غیر از خدا هیچ کس نبود . پیرمرد خار کنی بود که هر روز به بیابان می رفت و خار جمع می — ۱ کرد، یک روز وقتی سرگرم جمع آوری خارها بود ، ناگهان چشمش به کوزه ای پر از اشرفی افتاد . کوزه را برداشت و به خانه اش رفت .

هنگام شب به زنش گفت : این کوزه باید متعلق به حاکم باشد که آن را در بیابان مخفی کرده بود پس بهتر است آن را به حاکم بر گردانم . او بی گمان پاداش خوبی به من می دهد . زن که ساده لوحی شوهرش را دید ، نیمه شب به سراغ اشرفی ها رفت و آن ها را برداشت و به جایشان کلوخ گذاشت . فردا صبح زود ، خارکن به جای رفتن به صحرا به قصر حاکم رفت . همین با ترس ولرز نزد حاکم رفت و گفت : من . که به قصر رسید متوجه متوجه شد اشرفی ها نیست ، ولی راه برگشتی نداشت خارکن پیری هستم و یک گاو دارم و شیرش را با این کلوخ ها وزن می کنم و به مردم می فروشم ، برای این که مطمئن شوم کم فروشی نمی کنم ، می خواستم این کلوخ ها را با وزنه ی دربار آزمایش کنم (بسنجم) تا از درستی وزن آن ها (خیالم راحت شود) (آسوده خاطر شوم)

پیر مرد، خوشحال شد و شادمان به . حاکم که دید پیر مرد چه قدر درستکار است، یک مشمت اشرفی برای تشویق به او داد . خانه بازگشت

نکته : به تفاوت های زبان گفتاری و زبان نوشتاری توجه کنید

: در زبان گفتاری

.واژه ها به شکل شکسته به کار می روند *

. اجزای سخن، نظم و ترتیب ویژه ای ندارند *

. از کلمات محاوره ای و عامیانه استفاده می شود *

: در زبان نوشتاری

. کلمات به صورت کامل کاربرد دارند *

. اجزای کلام طبق قواعد دستور نظم خاصی دارند *

. کلمات محاوره ای و عامیانه به کار نمی روند *

: به چند تغییر مهم در متن مندرج در سؤال دقت نمایید

جای گزینی واژه های مناسب نوشتاری به جای واژه های گفتاری؛*

ناگهان / شنگول — شاد — پنهان کردن / یهو — نیمه شب / قایم کردن — نمونه : نصف شب

کوتاه کردن جملات ؛ *

نمونه : بیابون ← بیابان / می رف ← می رفت / داش ← داشت

۲ -

نقش مطبوعات در اطلاع رسانی چیست ؟ (الف)

. مطبوعات چه تأثیری بر رفتارهای اجتماعی و فردی دارند (ب)

. نقش مطبوعات را در بهداشت روانی جامعه مورد بررسی قرار دهید (پ)

مطبوعات چه تأثیری بر حرکت های عمومی و سیاسی دارد ؟ (ت)

. نقش مطبوعات را در رشد فرهنگی خانواده ها بنویسید (ث)

۳ -

دانش آموزان عزیز ! در پاسخ به این سؤال می توانند از آرایه های جان بخشی و تشخیص بهره بگیرند ، عنصر تخیل در نگارش این متن شما را یاری خواهد کرد .

۴ -

: جمله ی : هیزم شکن به جنگل می رود

نهاد گزاره

هیزم شکن به جنگل می رود (الف)

زبان یکی از جنبه های راز آمیز وجود انسان است : جمله (ب)

۵ -

: پژوهشگر محترم ، خانم ایران نژاد درباره ی دیوان پروین اعتصامی شاعر مشهور ایران چنین گفت

« . ما مدینه ی فاضله ای از ارزش های اخلاقی را در دیوان پروین می بینیم »

خودآزمایی درس چهارم (جمله و اجزای آن) صفحه ۲۰ و ۲۱

۱ -

: جمله ای سه جزئی با مفعول که نهاد آن صفر است (گزاره ی این جمله دو جزء دارد : قدر وقت را بدانیم : جمله ی اول
(مفعول + فعل)

مدیر آموزشگاه ما را شناخت . (جمله ای سه جزئی با مفعول) گزاره ی این جمله دو جزء دارد : مفعول + : جمله ی دوم

فعل.

تجربه های بسیاری از سفر برگرفتیم . (جمله ی چهار جزئی با مفعول و متمم) گزاره ی این جمله سه جزء : **جمله ی سوم** دارد : مفعول + متمم + فعل

متصدی موزه جوانی بود سی ساله . (سه جزئی با مسند) گزاره ی این جمله دو جزء دارد : مسند + فعل : **جمله ی چهارم**

زندگی چیست ؟ (چه است ؟) (سه جزئی با مسند) . گزاره ی این جمله دو جزء دارد : مسند + فعل : **جمله ی پنجم**

کودکان ، داوطلب فروش نشریه ی «نسیم شمال» می شدند . (سه جزئی با مسند) . گزاره ی این جمله دو : **جمله ی ششم** جزء دارد: مسند + فعل

زبان فارسی را اسلام به هند برد . (سه جزئی با مفعول) گزاره ی این جمله دوجزئی دارد : مفعول + فعل : **جمله ی هفتم**

پیام تبریکی به معلم خود بنویسید . (چهار جزئی با مفعول و متمم) گزاره ی این جمله سه جزء دارد : **جمله ی هشتم** متمم + فعل + مفعول

مرغان دریایی پریده بودند . (دو جزئی ((نهاد + فعل)) گزاره ی این جمله یک جزء دارد : فعل : **جمله ی نهم**

(او می نشیند . (فعل ناگذر ، جمله ی دو جزئی ← می نشیند - ۲

(سه جزئی مفعولی) . شیشه شکست (دو جزئی) علی شیشه را شکست ← شکست

(بچه ها نمایش را می بینند . (سه جزئی مفعولی ← می بینند

(خیاط لباس ها را می دوخت . (سه جزئی مفعولی ← می دوخت

یاد آوری : لازم است در پاسخ به این سؤال به ویژگی های ظاهری مثل قد ، وزن ، رنگ ← . تکلیف دانش آموز است - ۳
چشم و چهره ی دوست خود و هم چنین خصوصیات اخلاقی و روحی ، علایق و عادات او توجه کنید

منظور از خطّ تحریری ، خطّ معمول نوشتن است که در آن برای حفظ سرعت ، به جای حروف زاویه دار ، حروف را - ۴
قوسی دار می نویسند و به جای آن که حروف در یک خطّ ، کنار هم قرار گیرند ، برخی از آن ها بالای هم قرار می گیرند ؛
مثال :

گالری : ؛ خط غیر تحریری : خط تحریری *

در این کلمات همزه بدون کسره نوشته می شود ← . سؤال ، مسائل ، مبدأ ، لؤلؤ ، نئون ، پروتئین : **نکته**

صفحه ۲۸ و ۲۹ (خود آزمایی درس پنجم) ویرایش

در جمله ی نخست ؛ چون بین چند جمله که اسناد واحدی داشته باشند ، این نشانه به . کاربرد نشانه ی ویرگول (،) 1 (الف) کار می رود ؛ مانند : (... با نزدیکان ، دوستان ، هم شاگردان و ...) 2 . در جمله ی دوم ؛ به این دلیل که عبارت ( ) . خواه حضوری ، خواه تلفنی) به عنوان توضیح در ضمن جمله یا عبارت دیگر آمده است

به کارگیری نقطه (.) : در پایان جملات خبری این نشانه (.) کاربرد دارد ؛ مثل : این پیام ها ، خواه حضوری ، (ب) خواه تلفنی شفاهی است

کاربرد خط فاصله (-) : در این جا برای جدا کردن عبارت معترضه از جمله ی اصلی به کار رفته است (در جهان (پ) معاصر نیز جامعه هایی بودند - و شاید هنوز هم باشند - که همان حال را داشتند و برای پیام رسانی کلامی ، و حذف آن . هیچ تغییری در معنای جمله ایجاد نمی کند

جمله یا عبارت معترضه ، جمله ای است که به عنوان توضیح در میان جمله یا عبارتی دیگر آورده شود و حذف آن : نکته هیچ تغییری در معنای جمله ایجاد نمی کند

هنگامی که بخواهند از مزایای صرفه جویی و پس انداز سخن گویند ، معمولاً ضرب المثل « اندک اندک خیلی شود و - ۲ . قطره قطره سیلی » را به کار می برند . در حالی به وطن بازگشت (۱۹۱۷) که شهرت خاص و عام یافته بود « گاندی » - . برای درست نوشتن ، باید واژگان مناسب (اسم ، فعل ، قید و صفت) را خوب بشناسیم - . ... عوامل مهم تربیت عبارتند از: خانواده ، مدرسه ، معلم ، اجتماع ، کتاب و - . به چهار زبان باستانی . محمد معین « با سه زبان زنده ی دنیا (عربی ، فرانسه و انگلیسی) آشنایی داشت « دکتر - در دستور زبان و نیز لغت فارسی نظیر نداشت . از این جا . (پهلوی ، فارسی باستان ، اوستا و سنسکریت) نیز مسلط بود . در می یابیم که او چه پایگاه بلند علمی و ادبی ای داشته است . چند دکان کوچک نانوايي ، قصابی ، عطاری ، دو قهوه خانه و یک سلمانی ... مجموعه ی شهر را تشکیل می داد -

— ۳

یکی از موارد قلاب : در نمایش نامه ها دستورهای اجرایی را _ که از جمله مطالب غیر اصلی اند_ در داخل قلاب (الف) [می آورند ؛ مانند: مرد اسیر وارد شد] درحالی که پایش را لنگان لنگان می کشید

از (*) در آغاز یک سطر به نشانه ی شروع سخن تازه یا برای نشان دادن کلمه یا عبارتی که در پاورقی توضیح داده (ب) می شود ، استفاده می کنیم . باین کاربرد در اغلب درس های ادبیات فارسی با آن سروکار داریم ؛ مانند: تو پور* گو پیلتن * رستمی زدستان* سامی* و از نیرمی

: علامت پیکان (←) : برای نشان دادن نتیجه ی ترکیب چند جزء یا تجزیه ی یک کلمه ؛ مانند (پ) . مند+ ان + هنرمندان « ← هنر »

ممیز (خط مورب) : از نشانه ی ممیز یا خط مورب برای جدا کردن روز ، ماه ، سال و همچنین دو مصراع یا بیت (ت) موافقت می گردد . شما می ۱۳۷۹ / استفاده می شود ؛ مانند : دانش آموزان سال اول دبیرستان ، با درخواست تاریخ ۲ / ۷ هنگام نشاط و روز صحراست « را به صورت سرود اجرا /توانید شعر «سعدی» با مطلع : «بوی گل و بانگ مرغ برخاست کنید .

فعالیت دانش آموزی است — ۴

خود آزمایی درس ششم (شکل های زبان) صفحه ۳۳

. گونه ، لهجه ، گویش — ۱

. خوراک زبان « : در این ترکیب زبان نام عضوی از بدن است» — ۲

زبان رنگ ها « : در این ترکیب زبان به صورت استعاری به کار رفته است و مقصود، تاثیر رنگ ها بر روح و روان است .

زبان فارسی « : یکی از زبان های طبیعی و انسانی است و تعریف زبان شامل آن می شود: نظامی از نشانه ها برای ایجاد ارتباط و انتقال پیام .

زبان پرندگان « آوایی که پرندگان - به صورت غریزی یا تقلیدی - تولید می کنند و ویژگی های زبان انسانی را ندارند « . همچنین مفهومی استعاری دارد

دو ساختی بودن زبان موجب می شود انسان به امکانات پیچیده و گسترده ای دست پیدا کند ، به طوری که با تعداد ۳ - و با این نشانه ها بی نهایت پیام و جمله تولید کند (نشانه های بسیار زیادی بسازد) واژه ها (محدودی از آواها (واج ها

ویژگی های زایایی : همان ویژگی است که انسان را قادر می سازد ، جمله هایی بسازد که پیش از آن نه بکار برده و نه شنیده است ؛ بنابراین به سبب ویژگی زایایی ، ما می توانیم به کمک نظام زبان ، که خود محدود است ، جملات نامحدود بسازیم ؛ حتی جملاتی که از پیش وجود نداشته اند و بیش از این از کسی نشنیده ایم . مثال

ستاره ها در انتظار رسیدن سپیده دم تمام شب بیدار می مانند (الف

سراب با اندیشه ی باران ، سیراب می شود (ب

کشاورز در شالیزار رنج می کارد تا برنج برداشت کند (پ

آن ویژگی زبان است که اهل زبان را قادر می سازد، درباره ی چیزهایی سخن بگویند که به زمان و : ویژگی نا به جایی مکانی که در آن قرار دارند ، مربوط نیست ؛ مثال

(مربوط به آینده). به امید خدا من در آینده مهندس خواهم شد (الف

(بیدل دهلوی در آثار خود سبک هندی را به کار گرفته است .(مربوط به گذشته (ب

تکلیف دانش آموزان است - ۵

زبان شکل های بسیار متنوعی به خود می گیرد ./ در زبان های انسانی ، صداهای بی معنی با هم ترکیب می شوند. / - ۶

زبان انسانی در معرض تغییر و تحول است / . لهجه و گویش با هم تفاوت دارند

جمله

نهاد گزاره

زبان شکل های بسیار متنوعی به خود می گیرند

صداهای بی معنی در زبان های انسانی با هم ترکیب می شوند

لهجه و گویش با هم تفاوت دارند

زبان انسانی در معرض تغییر و تحول است

درس هفتم (چرا املا می نویسیم ؟) خودآزمایی ندارد

خودآزمایی درس هشتم (ویژگی های فعل ۱) صفحه ۴۳

(اول شخص مفرد : (دیدن و پذیرفتن- ۱

مصدر /ماضی ساده /ماضی استمراری /ماضی بعید /ماضی التزامی/ ماضی نقلی/ مضارع اخباری /مضارع التزامی/ آینده دیدن /دیدم /می دیدم / دیده بودم /دیده باشم /دیده ام /می بینم /بینیم /خواهم دید

پذیرفته باشم /پذیرفته ام /می پذیرم /بپذیرم /خواهم پذیرفت/پذیرفتن /پذیرفتم /می پذیرفتم /پذیرفته بودم

(دوم شخص مفرد : (دو مصدر دیدن و پذیرفتن- ۲

مصدر /ماضی ساده /ماضی استمراری / ماضی بعید/ ماضی التزامی / ماضی نقلی / مضارع اخباری / مضارع التزامی /آینده

دیدن / دیدی / می دیدی / دیده بودی / دیده باشی / دیده ای / می بینی / ببینی / خواهی دید
 خواهی پذیرفت / پذیرفتی / می پذیرفتی / پذیرفته بودی / پذیرفته باشی / پذیرفته ای / می پذیری / بپذیری / پذیرفتن
 (سوم شخص جمع : (دو مصدر دیدن و پذیرفتن - ۳

مصدر / ماضی ساده / ماضی استمراری / ماضی بعید / ماضی التزامی / ماضی نقلی / مضارع اخباری / مضارع التزامی
 / آینده

می دیدند / دیده بودند / دیده باشند / دیده اند / می بینند / ببینند / خواهند دید / دیدند
 پذیرفتن / پذیرفتند / می پذیرفتند / پذیرفته بودند / پذیرفته باشند / پذیرفته اند / می پذیرند / بپذیرند / خواهند پذیرفت

آورده است ، نشسته است ، می نگر است ، نمی پذیرد ، می دود ؛ مصدر ، بن ماضی ، بن مضارع و صفت مفعولی - ۴
 . بسازید

فعل / مصدر / بن ماضی = (مصدر مرخم) / بن مضارع / صفت مفعولی
 آورده است / آوردن / آورد / آور / آورده
 نشستن / نشست / نشین / نشسته / نشسته است
 می نگر است / نگرستن / نگر است / نگر / نگر است
 نمی پذیرد / پذیرفتن / پذیرفت / پذیر / پذیرفته
 دویده / می دود / دویدن / دوید / دو

می نویسید ، می رود ، بروند ، خواهیم آمد ، می آیند ، خواهند شنید - ۵
 فعل / گذشته ی ساده / گذشته نقلی / گذشته بعید
 * می نویسید / نوشت * / نوشته است * / نوشته بود
 * می رود / رفت * / رفته است * / رفته بود
 بروند / رفتند / رفته اند / رفته بودند
 خواهیم آمد / آمدیم / آمده ایم / آمده بودیم
 آمده بودند / می آیند / آمدند / آمده اند
 خواهند شنید / شنیدند / شنیده اند / شنیده بودند

. تبدیل شده است ((φ در فعل هایی که با ستاره مشخص شده اند ، شناسه ی «د» به : توجه
 . تکلیف دانش آموز است - ۶

با واج های / ک ، ـ ، ت ، ا ، ب ، ر ، ا ، د ، و ، س ، ت ، د ، ا ، ر ، ـ ، م / ۱- نشانه های (واژه های) (الف - ۷
 ، « را » ، « دوست » ، « کتاب

. دارم « را می سازیم ؛ ۲ - با این واژه ها جمله ی « کتاب را دوست دارم » می سازیم «

با ترکیب واج های / ش ، ـ ، ع ، ر / واژه ی « شعر » را می سازیم . ۲ - با ترکیب واژه های « شعر » ، « ۱ - (ب
 آفرینش » ، « زیبایی » و

. است « جمله ی « شعر ، آفرینش زیبایی است » را می سازیم «

با ترکیب واج های / ـ ، ن ، س ، ا ، ن / واژه ی « انسان » را می سازیم . ۲- با ترکیب واژه های « انسان » « ۱ - (پ
 . تلاشگر » و « است » جمله ی « انسان ، تلاشگر است » می سازیم

تهیه ی لباس ، تعیین قیمت ، تحقیق و بررسی ، اعماق دریا ، تلاطم دریا ، نامه ی مزبور ، راجع به درس ، تشکر و - ۸
 . سپاس گذاری ، وهله ی اول

. تعیین)) ، مصدر باب تفعیل از ریشه ی سه حرفی ((عین)) است)) * : نکته

بر + رس + ی ← بررسی)) ، واژه ای مشتق است)) *

واج ((ع)) حذف می شود = راجب ، ولی در نوشتار باید آن را به طور کامل نوشت ((هنگام تلفظ واژ ی)) راجع به *

نهادن : گزاردن : به جا آوردن / گزاردن *

خود آزمایی درس نهم (نگارش علمی ، نگارش ادبی) صفحه ۴۷

۱ -

، نوشته ای «علمی» است ، زیرا واژه ها در معنای اصلی و حقیقی خود به (. . . نوشته ی نخست) زبان وسیله ی (الف) طور گویا و روشن و صریح و مستقیم بیان شده اند . هم چنین از هیچ یک از آرایه های ادبی در آن استفاده نشده است . این نوشته ها از کلمه ها تنها برای انتقال مستقیم مفاهیم دقیق علمی بهره گرفته است

ادبی» است . چون نویسنده در آن از آرایه های ادبی برای توصیف و « . . . نوشته ی دوم (غروب ، غم رنگ و (ب) تصویر معانی ذهنی و بیان عواطف و احساسات درونی بهره گرفته است . پیام نوشته نیز ، به طور غیر مستقیم و غیر صریح بیان شده است . در این نوشته ، تخیل و جان بخشی به اشیا برجستگی ویژه ای داده اند

نوشته ی الف زمان کلیه ی افعال « است » مضارع است : فعل مضارع (ساده) / ندارند : فعل مضارع (ساده) / اند - ۲ (ساده) / شود : فعل مضارع التزامی / شده است : فعل ماضی نقلی (مفهوم مجهولی دارد) (بی بهره اند) : فعل مضارع نیست : فعل مضارع (ساده) / می توانند : فعل مضارع اخباری / بیندیشند : فعل مضارع التزامی / می توانند : فعل مضارع (است) : فعل مضارع (ساده) / اخباری / مطرح کنند : فعل مضارع التزامی

در کتاب های فعلی زبان فارسی از فعل مضارع ساده حرفی به میان نیامده است . طبق زیر نویس صفحه ی چهل زبان « فارسی ۲ اگر فعل « است » را با «می باشد» بتوانیم عوض کنیم مضارع اخباری و اگر با « باشد » تعویض شود مضارع التزامی است

مضارع اخباری / بالامی زند : مضارع اخباری / می : نوشته ب «ادبی» است . می بارد : مضارع اخباری / نمی وزد ماضی نقلی / ایستاده است : ماضی نقلی / برداشته است : ماضی نقلی : لرزد : مضارع اخباری / پوشانده است . فعالیت دانش آموزی است - ۳

بزرگی را پرسیدم از سیرت اخوان صفا گفت کمینه آن که مراد خاطر یاران بر مصالح خویش مقّم دارد و حکما گفته - ۴ . اند برادر که در بند خویش است نه برادر و نه خویش است

خویش و خویش - جناس تام دارند . / در بند خویش بودن - کنایه از : به فکر خود بودن است

(او به سمت کتابدار دبیرستان منصوب شده است . (منصوب - ۵

(سهراب سپهری از شاعران معاصر ایران است . (معاصر -
(حقیقت علم کمک به هم نوع خویش و کسب رضایت باری تعالی است . (خویش - تعالی -
(سنگ های خرد را از زمین زراعی جمع کرد . (خرد - جمع -

خود آزمایی درس دهم (ویژگی های فعل ۲) صفحه ۵۱

مادر کودکش را خواباند / خوابانید - ۱

سخنان بزرگمهر را به اطلاع مردم ایران رساند / رسانید -

خون جگر دیو سپید را در چشم کاووس چکاند / چکانید -

اخوان دیو قطعه ای از زمین را که رستم بر آن خوابیده بود ، برید ویر سر دست چرخاند / چرخانید -

رستم بار دیگر رخس را تا محل حادثه دواند / دوانید و به سرعت خود را به آن جا رساند / رسانید -

نکته : فعل جملات بالا را به صورت گذرا آورده ایم ، چون در هر جمله ، مفعول وجود دارد . به جای زمان ماضی ، از ساخت های دیگر ماضی و مضارع یا آینده هم می توان استفاده کرد . چون جمله های بالا خبری اند ، به کار بردن فعل های ماضی التزامی و مضارع التزامی مناسب است

است ← گذرا به مسند - ۲

است ← گذرا به مسند / بپروراند = گذرا به مفعول

می بیند ← گذرا به مفعول

حفظ کرده اند ← گذرا به مفعول

. آورده است ، می دود ، پذیرفته بود ، آمده بودند ، بیفکند ، برده اند ، می سازند - ۳

فعل / مضارع التزامی / ماضی التزامی / ماضی ساده

آورده است / بیاورد / آورده باشد / آورد

بدود / دویده باشد / دوید / می دود

پذیرفته بود / بپذیرد / پذیرفته باشد / پذیرفت

آمده بودند / بیایند / آمده باشند / آمد

افکند / بیفکند / بیفکند / افکنده باشد

برده اند / ببرند / برده باشند / بردند

می سازند / بسازند / ساخته باشند / ساختند

گل های بابونه ی وحشی چشم به رقص شقایق دوخته بودند و آفتاب نیز نور افشانی می کرد ، باران نم نم می بارید و - ۴ قطرات آن بر گلبرگ های لطیف شقایق می غلتید و غزل وداع را سر می دادند . (البته خوتان هم می توانید با استفاده از) . آرایه ها و تخیل خود نوشته های دیگری نیز جایگزین کنید

خود آزمایی درس یازدهم : (مقایسه) صفحه ۵۵

. فعالیت دانش آموزی است - ۱

در درس پانزدهم (فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی) نویسنده به تفاوت عمده ی فرهنگ جدید غربی با فرهنگ - ۲ اسلامی پرداخته است

(هل یستوی الأعمی و البصیر أفلا تتفكرون . (انعام / ۵۰) - لا یستوی الخبیث و الطیب . . . (المائده / ۱۰۰ - ۳

(لا یستوی اصحاب النار واصحاب الجنة . (الحشر / ۲۰ -

آزادی « را با پدیده هایی می توان سنجید که میان آن ها همسانی و سنخیت و پیوندی باشد، البته این پیوند می تواند ، « - ۴ همانندی یا نا همانندی باشد . مانند : آزادی و بردگی / آزاری و آزادی / پرنده و آزادی / آزادی و اسارت و

تلفنی ، با تلفن / زباناً - زبانی ، با زبان / تلگرافاً - « جاناً - جانی ، از جان و دل / دوماً - دوم / سوماً - سوم / تلفناً - ۵ تلگرافی ، با تلگراف

باغ ها / گرایشات - گرایش ها - باغات

هر دو تصویر ، محیط زندگی است . / در هر دو ، هدف نمایش بخشی از موقعیت و شیوه ی زندگی است . : موارد تشابه - ۶ . / در هر دو تصویر ، مردم به فعالیت روزمره مشغول هستند

تصویر نخست ، زندگی مردم عشایر را نشان می دهد که به شغل دامپروری مشغول هستند . / در : موارد تفاوت و تمایز تصویر دوم ، یکی از شهرهای بزرگ و پرجمعیت با ساختمان های انبوه دیده می شود . / در تصویر اول ، شیوه ی زندگی متفاوت از تصویر دوم است . / در تصویر دوم ، به دلیل فراوانی جمعیت ، ساختمان های محل سکونت و اشتغال در فاصله

ی بسیار کم از یک دیگر قرار دارند . / در تصویر اول ، هوای مناسب تری برای تنفس و زندگی وجود دارد

صفحه ۶۳ (خود آزمایی درس دوازدهم : (گروه اسمی ۱

هسته همین دو کتاب جغرافی کتاب / گروه اسمی

خانه ی پدری خانه

عامل مهم ترقی نوجوانان عامل

سازمان ملی توسعه و پیشرفت اقتصادی سازمان

هر درخت میوه دار درخت

یک گله گوسفند گوسفند

همه کس کس

آهنگ های آسمانی آهنگ

هر پنج دانش آموز دانش آموز

۲-

در جمله، آن و این می گیرند : آن قید، این قید ج: می توان آن را جمع بست : قیدها ، قیود ب: قید ← اسم است. به دلیل الف
(. نقش می پذیرند : این کلمه ، قید است . (قید در این جمله نقش مسند گرفته است

آن : نکره می گیرد : ساختمان ج ((ی)): می توان آن را جمع بست : ساختمان ها ب: ساختمان ← اسم است . به دلیل الف
در جمله ، نقش می گیرد : ساختمان ، نیاز به بازسازی دارد . (در این جمله : و این می گیرد : آن ساختمان ، این ساختمان د
(. کلمه ی ساختمان نقش نهاد را پذیرفته است

نکره می گیرد: شعری شنیدنی ((ی)): می توان آن را جمع بست : اشعار ، شعرها ب: شعر ← اسم است. به دلیل الف
نقش می پذیرد : شعر زیبا ، طراوت بخش روح است . (در این : این و آن)) می گیرد : این شعر ، آن شعر د)): ج . است
جمله ((شعر زیبا)) نقش نهاد گرفته است

شعرا ← اسم است . به دلیل الف : اسمی بوده که جمع بسته شده است : شاعر ب : این و آن می گیرد : این شعرا ، آن شعرا
ج : ((ی)) نکره می گیرد : شعرای ماندگار د : در جمله ، نقش می پذیرد : شعرا ، تخیل قوی دارند. (در این جمله))
(. شعرا)) نقش نهاد گرفته است

صفت هستند و نه اسم ، البته می توانند جانشین اسم بشوند ((واژه های(اصلی))، ((معرفه : توجه

گرفتند)) ← فعل است / ((از)) ← حرف اضافه است . / ((پیش تر ، پیش)) ← صفت هستند . / ((پنجم)) و (( ))
تعجب آور)) ← صفت هستند

۳-

مفرد جمع

دانشجو دانشجو ها، دانشجویان / عقاب عقاب ها / چشم چشم ها، چشمان

ریاضی، ریاضی ها، ریاضیات / پلنگ پلنگ ها، پلنگان / گربه گربه ها

میوه میوه ها، میوه جات / بنده بنده ها، بندگان / سبزی سبزی ها، سبزیجات

نکته نکته ها، نکات / زانو زانو ها، زانوان / کتاب کتاب ها، کتب

بانو بانو ها، بانوان / ابرو ابرو ها، ابروان / خانم خانم ها

نور نور ها، انوار / فرمایش فرمایش ها، فرمایشات / عضو عضو ها، اعضا

کافر کافر ها، کافران، کفار / آشنا آشنا ها، آشنایان / بچه بچه ها

۴-

جمع مکسر /مفرد

ماده، / نتیجه، نتایج / کاسب، کسبه / دعا، ادعیه / عمل، اعمال / شاهد، شواهد / رأی، آرا / قلّه، قلل / زمان، ازمنه
کافر، کفار / مواد

۵-

جمله /کلمه

. چهار راه ← در چهار راه تصادف عجیبی رخ داده است

. دستمال را کنار سفره بگذار ← دستمال

. خودکار ← با خودکار آبی به سؤالات پاسخ دهید

. دانش ← از دانش بهره ببر که همچون چراغی راه را نشان می دهد

. ماهی کپور ← تا حالا ماهی کپور صید کرده ای ؟

. کتابخانه ← هر هفته برای مطالعه به کتابخانه می روم

کاروان، شتر، زرافه، کلاغ، چنار، پلکان، زیره، هوش، جو، ← اسم های ساده - ۶

آویزه، زاغچه، لبه، جوشش، پاسبان، گریه ← اسم های مشتق
قافله سالار، آبدوغ خیار، شتر گاو پلنگ ← اسم های مرکب

(.) عام = آتش ها ، آتشی دهشتناک (اگر اسم شخص باشد ، خاص است - آتش
 عام = هوایی دلپذیر - هوا
 ( ) عام = افتخارات ، افتخاری بی نظیر ، (اگر اسم شخص باشد خاص است - افتخار
 پول = عام = پول ها ، پولی هنگفت
 عام = برنج ها ، برنجی خوش پخت = - برنج
 . خاص = جمع بسته نمی شود و ی نکره نمی گیرد = قاسم
 . باد = خاص = جمع بسته نمی شود و « ی » نکره نمی گیرد - قاسم آ
 . عام = نقش می پذیرد - هلاک
 نکره آورد = سلامتی ((عام = می توان آن را با (ی - سلامت
 بره ها ، بره ای = عام - بره
 عام = سنگ ها ، سنگی بزرگ - سنگ
 عام = چاره ها ، چاره ای - چاره
 . ی ((نکره نمی گیرد)) خاص = جمع بسته نمی شود و - زهره
 شمع ها ، شمع روشن = عام - شمع
 باشد؛ خاص ؛ ((اگر اسم انسان باشد، عام و جمع بسته نمی شود و (ی)) نکره نمی گیرد . اما اگر اسم ((گلی = - سوسن
 . سوسن ها ، سوسنی را در گلدان کاشتم
 ی)) نکره نمی گیرد . اما اگر (منظور سنگ آسمانی)) اگر اسم انسان باشد عام و جمع بسته نمی شود و - شهاب
 باشد(خاص و شهاب ها ، شهابی
 . خاص = چه اسم سیاره باشد و چه اسم انسان ، جمع بسته نمی شود و (ی)) نکره نمی گیرد - بهرام
 . خاص = جمع بسته نمی شود و (ی)) نکره نمی گیرد - مریخ
 عام = انگیزه ها ، انگیزه ای - انگیزه

نکته :

اسم های عام : الف (جمع بسته می شوند ب) « ی » نکره می گیرند ج) بر همه ی افراد طبقه خود دلالت می کنند بر عکس
 اسم های خاص
 . تکلیف دانش آموزی است - ۸

درس سیزدهم (با چه خطی بنویسیم) خود آزمایی ندارد

۷۳-صفحه ۷۲ (خود آزمایی درس چهاردهم) توصیف

. تکلیف دانش آموزی است - ۱

۲ -

بهار گذشته دو سال بود . .) ، فضایی طبیعی وصف شده است که با جانوران و انسان دشمنی دارد . (**در نوشته ی نخست**
 نویسنده با شرح تأثیر گرما در خاک (ترک می خورد و از هم می پاشد) ، در جانوران (حیوان ها واقعا دیوانه می شدند
 احساس می کردی چشم هایت می خواهند از حدقه بیرون ببرند) و هم چنین با تعبیرهای کنایه قوی ( ) و در انسان
 درست در جهنم باز شده بود) ، داغی تنور آسای هوا را چنان به وصف در آورده است که خواننده آن را حس می کند و
 توصیف گرمای طاقت فرسای یک روز تابستانی است

*****

در نوشته ی دوم نویسنده برای برانگیختن احساسات و عواطف نسبت به سنت های گذشته و توجه دادن به آبخورهای نخستین فرهنگی و ملی و تشویق خواننده به بازگشت و رویکرد به خواستگاه ، به توصیف هایی دل انگیز از محیط روستا دست زده است ؛ (بوی شبدر دوجین یا صدای بلدرچین یک دم قطع نمی شود) و سرانجام ، عواطف انسان دوستانه ی او را تحریک می کند و می نویسد : « بیا تا هوا ترو تازه است و مادر چشم به راه توست » خلاصه این که نویسنده برای اثر بخشی بیش تر ، از توصیف زیبایی ها و مناظر طبیعت بهره می گیرد . توصیف صحنه ای از زندگی عشایری در دامن کوهساران و در اوایل بهار می باشد

، ادله ← دلیل ، (احرار ← حر ، قلاع ← قلعه ، قرا ← قریه) قاری مفرد کلمه ی « قرا » است - ۳
مکتوب ، مکاتب ← مکتب ، نسخ ← نسخه ، فلاسفه ← فیلسوف ، تاجر ← تاجر ، مکاتیب
رعایا ← رعیت ، نواحی ← ناحیه ، معانی ← معنی ، اجانب ← اجنبی ، اشیا ← شیء

تمبر یادبود ← استیفا از کار ← استعفا از کار / خورده فروشی ← خرده فروشی / تمر یاد بود - ۴
روغن مایه ← روغن مایع

نکته : واژه ی ((استیفا)) به معنای ((حق خود را به تمامی گرفتن)) و ((استعفا)) به معنای ((کناره گرفتن از کار)) *
است

زبان شناسی چیست ؟ (۱) صفحه ۷۷ : خود آزمایی درس پانزدهم

- ۱- زبان شناسی مثل همه ی علوم دیگر - از روش های رایج در تحقیقات علمی (مشاهده ، تجربه ، آزمایش و فرضیه - استفاده می کند) سازی
- ۲- زبان شناسان برای حل این مشکل ، عامل « زمان » را که موجب تحول و تغییر در زمان می شود ، کنار می گذارند و - مطالعه ی تغییر و تحول زبان را به شاخه ای دیگر از زبان شناسی - به نام زبان شناسی تاریخی - می سپارند
- ... مطالعه و تحقیق در یکی از گویش های مختلف جغرافیایی ، اجتماعی و - ۳
- باران ملایمی ، نم نم می بارید ، به طوری که زمین را اندکی خیس می کرد - ۴
- در این منطقه ، انواع خرما به دست می آید در آن جانوران بسیار گوناگونی زندگی می کنند -
- سپس یوسف را به سر آن چاه بردند و او را برهنه کردند و طنابی به کمرش بستند -
- وقتی به شهر بصره رسیدیم ، به علت فقر و درماندگی به دیوانه ها شبیه بودیم و مدت سه ماه بود که موی خود را کوتاه - نکرده بودیم
- زمین : مفرد ، جنس ، عام ، ساده / بارانگی : مفرد ، نکره ، عام ، مشتق - ۵
- مفرد ، شناس ، خاص ، ساده : خرما : مفرد ، جنس ، عام ، ساده / یوسف
- زمین : مفرد ، جنس ، عام ، ساده / بصره : مفرد ، شناس ، خاص ، ساده
- برهنگی : مفرد ، جنس ، عام ، مشتق / دیوانگان : جمع ، جنس ، عام ، ساده

خود آزمایی درس شانزدهم : (گروه اسمی ۲) صفحه ۸۱ و ۸۲

همان کودک ، هیچ کودکی ، یک کودک ، دومین کودک ، کوچک ترین کودک ، کدام کودک ؟ چه کودکی ← کودک - ۱
! ؟ عجب کودکی

! آن کار ، هر کار ، هزار کار ، آخرین کار ، سخت ترین کار ، چند کار ؟ عجب کاری ← کار

! همین داستان ، چند داستان ، چهار داستان ، اولین داستان ، جذاب ترین داستان ، چند داستان ؟ عجب داستانی ← داستان

! این نتیجه ، فلان نتیجه ، یک نتیجه ، دومین نتیجه ، عالی ترین نتیجه ، کدام نتیجه ؟ چه نتیجه ای ← نتیجه

این نتیجه ← پنج شهر مهم / صفت اشاره ← صفت شمارشی / سه ایالت اسلامی ← صفت شمارشی - ۲

آن چند روز ← صفت اشاره / بزرگ ترین روزنامه ی اجتماعی زمان خود ← این منظور / صفت عالی ← صفت اشاره
← هیچ کس / صفت تعجبی ← این شهامت / صفت مبهم ← کوبنده ترین مقاله ها / صفت اشاره ← اختفای خود / صفت عالی
/ یک نکته ← هر دو / صفت شمارشی ← آن سخت گیری آغاز کار / صفت مبهم ← چه روز های سختی / صفت اشاره

نوک پیکان در نمودار پیکانی از وابسته به طرف هسته رسم می شود ! مثلاً در گروه اسمی : آن چند روز ، روز : تذکر
هسته است و بنابراین ابتدا نوک پیکان از چند (صفت مبهم) به طرف روز و سپس پیکان دیگری از زیر آن (صفت اشاره)
به طرف میان پیکان چند روز رسم می کنیم

شباهت : زبان انسانی و زبان حیوانات ، هر دو برای ایجاد ارتباط و انتقال پیام هستند اما تفاوت آن ها در این است که - ۳
زبان انسان از روی تفکر و تعقل است ، اما زبان حیوان این گونه نیست . در زبان حیوانی ، ویژگی هایی از قبیل ((دو
. ساختی بودن ، نابه جایی ، زایایی)) - که خاص زبان انسان هاست - دیده نمی شود

جواهر ← جواهرات / ارباب ← اربابان / حور ← حوریان / مراسم ← مراسم ها - ۴

نکته : اگر چه همه ی واژه های مندرج در این سؤال ، جمع مکسرند . اما برخی از آن ها در زبان فارسی معاصر ، مفرد *
محسوب می شوند و یا با نشانه های جمع رایج در فارسی جمع بسته می شوند

خودآزمایی درس هفدهم (ساده نویسی) صفحه ۸۸ و ۸۹

یکی از بهترین و مؤثرترین وسایل کسب مهارت در انواع نوشتن ، خواندن مطالب گوناگون علمی ، ادبی و هنری است - ۱

در هنگام مطالعه باید مطالب مورد نظر را به دقت بررسی کنیم و مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم ، همچنین نکات مهم را -
یادداشت و گرد آوری نماییم

به لطف خداوند ، سال ها به مطالعه و پژوهش در مثنوی معنوی مولوی سرگرم بودم . در این راه بارها به دشواری ها و - ۲
پپیچیدگی هایی برخورد نمودم و از طریق مراجعه به شرح و تفسیرهای گوناگون ، برخی از آن مشکلات حل شد و بعضی ،
هم چنان باقی است

مستعمل : کهنه ، فرسوده / کوپن : کالا برگ / کاندیدا : نامزد ، داوطلب / سوبسید : یارانه - ۳

پاسخ زیر بازگردانی این داستان است و با شاخ و برگ دادن و توصیف مناظر و جزئیات می توان نوشته را باز نویسی (- ۴
کرد)

در روزگار عیسی (ع) سه مرد در راهی می رفتند ، به گنجی رسیدند ، به یک دیگر گفتند : ((یکی را بفرستیم تا برای ما
یکی را فرستادند ، آن مرد رفت و غذا خرید . او با خود گفت : من باید در این غذا زهر بریزم تا آنان بخورند .)) . غذایی بیاورد
و بمیرند و گنج به من برسد ، آن دو مرد دیگر گفتند : وقتی این مرد برگردد و غذا بیاورد ، او را می کشیم تا گنج به ما برسد
وقتی که او آمد و غذای زهر آلود آورد او را کشتند و غذا را خوردند و هر دو مردند . حضرت عیسی علیه السلام وقتی با
یاران خود از آن مکان می گذشت ، گفت : ((نگاه کنید که چگونه هر سه نفر به خاطر به دست آوردن آن گنج کشته شدند و
)) . هر سه گنج را از دست داده اند و این پندی است برای دوستداران دنیا که به دنبال دنیا هستند

رضاء ارشد کلاس است . / - بو علی سینا را می توان اعلم حکیمان ایران دانست - ۵
نزد خداوند کسی افضل است که ایمانی قوی تر داشته باشد -

(تا کنون درباره ی چند موضوع ادبی ، مقاله نوشته ام . (صفت مبهم - ۶
(هیچ می دانید تا کنون چند جهانگرد از تخت جمشید دیدن کرده اند ؟ (صفت پرسشی

فلان = فلان کتاب علمی را خواندم . / عجب = عجب موجود شگفت انگیزی را توصیف می کنی . هیچ = هیچ راهی - ۷
نیست که به راهبر نیاز نداشته باشد . / همه = همه کس توان رویارویی با حقیقت را ندارد . هر = در هر کاری از خداوند
منع ال یاری بخواه

خود آزمایی درس هجدهم (گروه اسمی ۳) صفحه ۹۴

این چهار دانش آموز زرنگ - ۱

هسته وابسته ی پسین ۳ (وابسته ی پیشین ۲) (وابسته ی پیشین ۱)
(صفت اشاره صفت شمارشی اسم صفت بیانی (عادی)
این چهار دانش آموز - زرنگ

کدام کتاب تاریخ ؟

وابسته ی پیشین ۱ هسته وابسته ی پسین ۲
صفت پرسشی اسم مضاف الیه
کدام کتاب - تاریخ

همین دو رودخانه بیلاقی

هسته وابسته ی پسین ۳ (وابسته ی پیشین ۲) (وابسته ی پیشین ۱)
(صفت اشاره صفت شمارشی اسم صفت بیانی (نسبی)
همین دو خانه ی - بیلاقی

هر هفت روز هفته

هسته وابسته ی پسین ۳ (وابسته ی پیشین ۲) (وابسته ی پیشین ۱)
صفت مبهم صفت شمارشی اسم مضاف الیه
هر هفت روز - هفته

گروه اسمی گروه اسمی - ۲

وابسته وابسته هسته / هسته وابسته وابسته
اسم صفت مضاف الیه / صفت اشاره صفت شمارشی اسم

وابسته وابسته هسته = همان پنج اثر / این چهار موضوع / همین یک جلسه

هسته وابسته وابسته = نسیم دل انگیز بهار/یار مهربان من/پیام آشنای دوست

الف پنجم : صفت شمارشی ترتیبی است. و بیانی به حساب : از بین کلمه های ذکر شده ، تنها دو کلمه صفت بیانی نیستند - ۳
ب دیگر : صفت مبهم است . نمی آید

حق گرفتنی ، فرد هوشمند ، سخن سنجیده ، نکته ی جالب ، پند اخلاقی ، انسان دانا ، کار خوب ، فرد کوشا ، دانش آموز مؤدب ، ساقه های طلایی ، منظره ی زیبا ، تارهای گسسته ، شخص زیرک ، حادثه ی تاریخی

- ۴

فعل بن مضارع صفت فاعلی: الف ب پ

--- خورد خور خورنده

--- گرفته است گیر گیرنده گیر

دوان --- می دود دو دونده

سوزان --- سوخت سوز سوزنده

--- داشت دار دارنده دار

--- می دانند دان داننده دانا

گریان --- گریست گری گیرنده

گذشت گذر گذرنده گذرا گذران

خوران کاربرد ندارد، در واژه ی شیرینی خوران «ان» پسوند اسم مصدر است نه نشانه ی صفت فاعلی - ۱
پسوند مکان «گیران کاربرد ندارد و در واژه ای چون باج گیران «ان» پسوند جمع است و در منطقه ی باج گیران «ان - ۲
است .

دوا» صفت فاعلی از «دو» نیست بلکه واژه ای بسیط به معنای دارو است - ۳

سوزا» کاربرد ندارد - ۴

داران « کاربرد ندارد و در واژه ای چون مال داران ، «ان» پسوند جمع است - ۵

دانان» کاربرد ندارد و در واژه ای چون حکمت دانان «ان» پسوند جمع است - ۶

گیرنده» چندان رایج و معمول نیست *

تکلیف دانش آموزان می باشد - ۵

دریای مواج ، دریای عمان/ سینی : سینی بزرگ، سینی چای : شهر : شهر شلوغ ، شهر تهران / دریا - ۶
انشا : انشای خواندنی ، انشای دانش آموزان -

خود آزمایی درس نوزدهم (خاطره نویسی ، یادداشت روزانه) صفحه ۹۹

۱- فعالیت دانش آموزان است

۲- تکلیف دانش آموزان است

۳- فعالیت دانش آموزان است

۴-

(گروه اسمی ۲) (گروه اسمی ۱)

وابسته هسته وابسته هسته وابسته وابسته

صفت مبهم اسم صفت بیانی اسم نشانه ی نکره صفت بیانی

فلان نویسنده ی چیره دست سخن ی شنیدنی

چند منظره ی زیبا انسان ی دانا

هر پند سودمند پدر ی مهربان

صفحه ۱۰۳ (خود آزمایی درس بیستم) ضمیر

کتاب های شما را به امانت برده ام ← کتاب ها یتان را به امانت برده ام - ۱
برادر ایشان آمده بود و سراغ شما را می گرفت ← برادر شان آمده بود و سراغ تان را می گرفت -

. خیاط هنوز لباسش را حاضر نکرده است ← خیاط هنوز لباس او را حاضر نکرده است -
 به خوابی عمیق فرو رفته بود، چنان که هر چه او را صدا می زدند . جواب نمی داد . ← به خواب عمیق فرو رفته بود ؛ -
 . چنان که هر چه صدایش می زدند ، جواب نمی داد
 . نگاهتان می کردند ← به شما نگاه می کردند / شما را نگاه می کردند -
 خودت هم او را دیدی ؟ ← خود شما هم او را دیدی ؟ -
 . اگر ببینیش ، می شناسی ← اگر او را ببینی ، می شناسی ؟ -
 . داستانی را که خوانده بود . برای ما تعریف کرد . ← داستانی را که خوانده بود ، برایمان تعریف کرد -

مرجع ← مرجع رستم / آن ها ← مرجع رستم / ش در بزرگش ← مرجع ایرانیان / او ← مرجع ایرانیان / آن ها ← ایشان - ۲
 مرجع رستم / مرجع کشانی (اشکیوس) / وی ← مرجع رستم / ت در هموردت ← گرزوگمند ونیزه / ش در نهیبش
 مرجع اشکیوس ← مرجع رستم / تو ← مرجع رستم / م در نامم ← مرجع رستم / م در مادرم ← م در نامم

پدر هر شب که به خانه بر می گردد ، از کارش صحبت می کند . ← پدر هر شب که به خانه بر می گردد ، از کار خود - ۳
 . صحبت می کند
 . نباید به هر ناملامی از دوستان خود برنجید . ← نباید به هر ناملامی از دوستانتان برنجید -
 . خودش این مطلب را به شما گفته است . ← او این مطلب را به خودتان گفته است -
 . حرف آخرتان را بگویید . ← حرف آخر خود / خودتان را بگویید -
 . کارتان را که تمام کردید ، به دوستانتان هم سری بزنید . ← کار خود / خودتان را که تمام کردید به دوستان خود یا خودتان -
 . هم سری بزنید
 آیا این کتاب خودش بود ؟ ← آیا این کتاب او بود ؟ -
 . تکلیف دانش آموزان است - ۴

. درس بیست و یکم (چه کلمه ای اهمیت املائی دارد ؟) خود آزمایی ندارد

نامه نگاری (۱) (صفحه ۱۱۵ و ۱۱۶) خود آزمایی درس بیست و دوم

. فعالیت دانش آموزان است - ۱
 . فعالیت دانش آموزی است - ۲
 این نامه تاریخ ندارد . نویسنده نام و نشانی خود را نیز در آن ذکر نکرده است . موضوع نامه مشخص نشده است (الف - ۳
 . . عنوان نامه باید پیش از کلمه ی احترام باشد . پایان نامه اسم و امضا ندارد

لحن آن هم از ادب و احترام به دور است (لحن آمرانه است) . این طور به نظر می . این نامه تاریخ و موضوع ندارد (ب
 محل امضا کلمه ی تشکر . رسد که نویسنده ، به زیر دست خود نامه نوشته است . آغاز و پایان نامه نیز محترمانه نیست
 . آمیز ندارد

- ۴

(این را امروز خریدید ؟) (تبدیل صفت به ضمیر ← این کتاب را امروز خریدید ؟) (الف

(نثر کدام کتاب ساده تر بود ؟ ← نثر کدام ساده تر بود ؟) (تبدیل صفت به ضمیر (ب
 (چه می خوانید ؟ ← چه مطلبی را می خوانید ؟) (تبدیل ضمیر به صفت (پ
 ارزش کدام را بیشتر می دانید ؟ شعر عارفانه یا عاشقانه را ؟ ← ارزش کدام شعر را بیشتر می دانید ؟ شعر عارفانه (ت
 یا عاشقانه را ؟ ← تبدیل ضمیر به صفت

(کتاب را چند خریدید ؟ ← کتاب را چند ریال خریدید ؟) (تبدیل ضمیر به صفت (ث
(آن که به تو سلام کرد، برادرم بود . ← آن شخصی که به تو سلام کرد، برادرم بود .) (تبدیل ضمیر به صفت (ج

۱۲۰- گروه قیدی (صفحه ۱۱۹) خود آزمایی درس بیست و سوم
۱-

اصلا (قید نشانه دار (ب) (آن شب (قید بی نشانه، مشترک با اسم (الف) * . آن شب اصلا از حرف های او سر در نیاوردم
(، تنوین دار

(کاملاً (قید نشانه دار ، تنوین دار *
(همان روز صبح (قید بی نشانه، مشترک با اسم (الف) *
(«با اتوبوس (قید نشانه دار ، دارای حرف اضافه «متمم قیدی (ب
(«به تهران (قید نشانه دار ، دارای حرف اضافه «متمم قیدی (پ
همه ی مشق ها را با دقت کافى نوشته بود
(«با دقت کافى : (قید نشانه دار، دارای حرف اضافه «متمم قیدی
همه جا را به سرعت گشتیم ؛ از هر کسى سراغ کتاب را گرفتیم ؛ متأسفانه نتوانستیم پیدایش کنیم ؛ هر جا که مى رفتیم، *
کتاب فروش مى گفت : « تا همین یکى دو ساعت پیش داشتیم .» با ناراحتى به خانه برگشتیم
به سرعت : قید نشانه دار ، پیشوندی (الف
متأسفانه : قید بی نشانه ، مشترک با صفت (ب
هر جا : قید بی نشانه، مشترک با صفت (پ
تا همین یکى دو ساعت پیش : قید نشانه دار ، متمم قیدی (ت
با ناراحتى : قید نشانه دار ، پیشوندی (ث
به خانه : قید نشانه دار ، متمم قیدی (ج

. دو روز قبل : دو روز قبل به کتابخانه رفتم / خیلی خوب : او خیلی خوب آواز مى خواند- ۲
. همین جا : به زودی قرار است همین جا بیمارستانی بسازند / دلاورانه : آن ها دلاورانه با دشمن جنگیدند
. سریع : او سریع از صحنه ی تصادف دور شد . / دیروز ظهر : دیروز ظهر تعدادی میهمان داشتیم
یک ساعت بعد : یک ساعت بعد ماجرای جالبی اتفاق افتاد
... نکته : قید های مختص دو گونه هستند: ۱- نشانه دار مثل اصلاً، یقیناً، کاملاً... ۲- بی نشانه مثل هرگز، همیشه، ناگهان و

جناب آقای ..... شاعر گران قدر معاصر - ۳

دانش آموزان سال اول دبیرستان جلسه ی پرسش و پاسخ درسی ، درباره ی شعر معاصر ، تدارک دیده اند . از شما استاد
. گرام استدعا داریم در صورت امکان با شرکت در این جلسه ما را از دانش و تجربه ی خود بهرمند سازید

با سپاس

دانش آموزان سال اول دبیرستان آیت ا... غفرای هفشجان

*****

۴-

این جانب مهران فتحی، دانش آموز سال اول دبیرستان شهید غفاری، هفتجان تقاضای اشتراک آن مجله ی ارزشمند را دارم، بنابراین خواهشمند است در مورد درخواست این جانب اقدام لازم به عمل آید. ضمناً فرم تکمیل شده ی اشتراک و فیش بانکی، ضمیمه ی درخواست می باشد.

با تشکر: مهران فتحی

*****

۵-

نیایش، دیابت، پیاز، دیار ← هنگام تلفظ این واژه ها، یک ((ی)) بیش تر تلفظ می شود

دیار ← د + یار = برای سهولت در تلفظ

صفحه ۱۲۴ (۲) زبان شناسی چیست ؟ (خود آزمایی درس بیست و چهارم

مطالعه ی صداها ی زبان و قواعد ترکیب آن ها به منظور ایجاد ساخت های آوایی زبان را « واج شناسی » می گویند - ۱

بخش صرف به بررسی طبقه بندی نشانه های ساده (تکواژها) و چگونگی ساخت واژه ها و انواع آنها (مشتق ، - ۲ مرکب و ساده) می پردازد

در بخش نحو، شیوه ی ترکیب انواع کلمات تا سطح گروه یا جمله طرح می گردد و آن گاه گروه ها به گروه های اسمی ، فعلی و حرف اضافه ای (قیدی) و جمله ها به انواع ساده ، مرکب ، شرطی ، امری و بیانی تقسیم می گردند

در این سطح، معنای انواع تکواژها، کلمه ها، گروه ها و جمله ها و روابط معنایی آن ها بررسی می شود. در معنا - ۳ شناسی از یک طرف معنای تکواژها، واژه ها و جمله ها و .. توصیف می گردد. از طرف دیگر، حوزه ی معنایی کلمات تعیین می شود

کتاب و مدرسه: تضمین (شمول معنایی) ؛ کتاب از لوازم مدرسه است - ۴
(ورزش و فوتبال: تضمین (شمول معنایی) ؛ ورزش شامل فوتبال نیز هست. (فوتبال، نوعی ورزش نیز است
هست و نیست: تضاد ؛ دو کلمه ی متضاد هستند
مترادف ؛ هم معنا هستند: خانه و منزل

۵-

قسمت اول:

قید نوع

از بینوایی ← نشانه دار، متمم قیدی

در فصل زمستان ← نشانه دار، متمم قیدی

یکتا ← بدون نشانه، مشترک با صفت

در این حین ← نشانه دار، متمم قیدی

از کوهستان ← نشانه دار، متمم قیدی

قسمت دوم:

قید

اینک ← بدون نشانه ، مختص
در جوی ← نشانه دار ، متمم قیدی
از غایب احتیاج سرما ← نشانه دار ، متمم قیدی در آب ← نشانه دار ، متمم قیدی

۶-

. مسلمان علیه برادر دینی خود سخن نمی گوید ، رفتار او همواره له عدالت و راستی است

. ای برادر ! به نیکی ها قدم بردار و علیه ظلم قیام کن

نامه نگاری (۲) (صفحه ۱۰۳) (خود آزمایی درس بیست و پنجم

. تکلیف دانش آموزان است - ۱

برای پاسخ به این سؤال ، هم می توانید نامه های معمولی افراد را بخوانید و هم از نمونه نامه هایی که در منابع زیر ، ۲- آمده است ، بهره بگیرید

منشآت قائم مقام فراهانی * نامه های کمال الملک * نامه های نیما یوشیج *

عبارت است از کوچک ترین و احد صوتی زبان که سبب تمایز معنایی می شود . واج جنبه ی ملفوظ و گفتاری : **واج - ۳** . زبان است

کوچک ترین واحد نوشتاری زبان است که شکل مکتوب دارد ؛ بنابراین ، حرف ، گونه ی نوشتاری واج یا صداست : **حرف** . ، به بیان دیگر ، حرف به اعتبار خط است ، و جنبه ی نوشتاری دارد ولی واج به اعتبار زبان و صوت آن است

در زبان نوشتاری فارسی به شکل های زیر نوشته می شود / z / یک واج الزاما معادل یک حرف نیست ؛ مثلا واج : **نکته** ز / ذ / ض / ظ ← / z / یعنی نماینده ی چند حرف است : واج

گاهی یک حرف ، برای نشان دادن چند واج به کار می رود ؛ مثل حرف ((و)) که به عنوان صامت ، مثلا در در **نکته** . ((واحد)) کاربرد دارد و هم به شکل مصوت بلند ، مثلا در واژه ی ((موزه)) واژه ی

درس بیست و ششم (گروه کلمه چیست ؟) (خود آزمایی ندارد

نقش نما (صفحه ۱۳۸) (خود آزمایی درس بیست و هفتم

۱-

اگر ← پیوند وابسته ساز : **عبارت اول**

که ← پیوند وابسته ساز/ یا ← پیوند هم پایه ساز / اگر ← پیوند وابسته ساز : **عبارت دوم**

اما ← پیوند هم پایه ساز/ در صورتی که ← پیوند وابسته ساز / و ← پیوند هم پایه ساز : **عبارت سوم**

با آن که ← پیوند وابسته ساز / و ← پیوند هم پایه ساز : **عبارت چهارم**

۲-

. اولین روزی که به (برای) دیدن دوستم رفتم ، او را در مزرعه سرگرم کار دیدم .
فردوسی سی سال از عمر گران بهای خود را صرف سرودن شاهنامه کرد .
علامه دهخدا امثال و حکم فارسی را در چهار جلد نوشت .
. نهاد ، کلمه یا گروهی از کلمات است که درباره ی آن خبر می دهیم

ای **ایران** ، همیشه آزاد و آباد باش . ایران = منادا-۳
مضاف الیه =مردم **ایران**، زبان فارسی را پاس می دارند . ایران
پس از پایان تحصیلات به **ایران** باز می گردد . ایران = متمم
ایران را دوست دارم . ایران= مفعول
فردوسی = منادا . ! **ای فردوسی** ، چه حماسه ی زیبایی آفریدی
شاهنامه ی **فردوسی** اثر ماندگار ادب پارسی است . فردوسی = مضاف الیه
ایستادگی را باید از **فردوسی** آموخت . فردوسی = متمم
مفعول = جوانان ما باید **فردوسی** را خوب بشناسند . فردوسی
ای **ادبیات** ، تو آینه ی تمام نمای فرهنگ ما هستی . ادبیات= منادا
آثار **ادبیات** معاصر قابل توجه است . ادبیات = مضاف الیه
به **ادبیات** کشور خود بی اعتنا مباش . ادبیات = متمم
ادبیات را بیانگر فرهنگ و آداب و رسوم یک کشور می دانند . ادبیات = مفعول

۴-

: نمونه ی یک آغاز

در زندگی بسیاری از چیزها را به راحتی می توان از خاطر خود پاک کرد ، اما اثری که هرگز از قلب و ذهن آدمی ،
زدودنی نیست ، مهر دوست است و یاد و خاطره ی او . تو نیز نقشی هستی که برایم همواره زنده می مانی ، اینک که
(.....برایت می نویسم ، گویی مقابل دیدگانم نشسته ای

: نمونه ی یک پایان

اما چه کنم که مجال محدود و کوتاه . از چیزهایی که به پایان بردنش ، دشوار است ، کلام دوستانه و با دوست گفتن است
نامه ، چاره ای جز خداحافظی برایم نمی گذارد ، به امید دیداری دوباره

خلاصه نویسی (صفحه ۸ ۱۴) خود آزمایی درس بیست و هشتم

مشورت با خردمندان در واقع شریک شدن در عقل و اندیشه ی آن ها ست . / هر که در کارهای بزرگ با : **عبارت اول - ۱**
خردمندان مشورت کند درواقع شریک عقل آن ها می شود
زیاد خواندن ، نشان دانشمندی نیست ، بلکه راه و روش صحیح دانستن مهم است . یا دانشمند واقعی کسی نیست : **عبارت دوم**
که زیاد کتاب خوانده و از همه بیشتر معلومات داشته باشد بلکه کسی است که در تحصیل علم و ادب با شیوه ای درست قدم

. بردارد و آن را صحیح به کار ببرد
. خرد سبب هدایت انسان می شود و جاهلان خود را از این نعمت بی بهره ساخته اند : عبارت سوم

: تکلیف شب دانش آموز است ، که می توانند از منابع زیر کمک بگیرند - ۲

قصه های خوب برای بچه های خوب * (هفت پیکر نظامی * داستان های دل انگیز ادبیات فارسی ؛ زهرا کیا (خانلری *
(؛ مهدی آذر یزدی (داستان خیر و شر

.